

PlanMER Droge Voeten 2050

Voor het beheergebied van het
waterschap Noorderzijlvest

Startdocument

PlanMER Droge voeten 2015

Voor het beheergebied van het waterschap Noorderzijlvest

Startdocument

dossier : BC2318

registratienummer : MD-DE20130143

versie : 1

classificatie : Openbaar

Provincie Groningen

juli 2013

INHOUD	BLAD	
1	INLEIDING	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	Planm.e.r.-plicht	3
1.3	Doel	3
1.4	Inhoud MER	3
1.5	M.e.r.-procedure	4
1.6	Raadpleging	5
1.7	Leeswijzer	5
2	PLAN- EN BELEIDSKADERS	6
2.1	Wet- en regelgeving	6
2.2	Beleid	7
2.2.1	Rijksoverheid	7
2.2.2	Provincies	7
2.2.3	Waterschap	10
3	PLANGEBIED EN TIJDSHORIZON	11
4	VOORNEMEN EN ALTERNATIEVEN	13
4.1	Voorgenomen activiteit	13
4.2	Ontwikkeling van de alternatieven	13
4.3	De referentiesituatie	15
5	BEOORDELINGSKADER	16
5.1	Beoordelingscriteria	16
5.2	Beoordelingsmethodiek	17
6	COLOFON	18

1 INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt de aanleiding voor en het doel van dit startdocument beschreven. Onderdeel daarvan is een toelichting op de m.e.r.-procedure die geldt voor het voornemen tot het uitvoeren van een pakket maatregelen.

1.1 Aanleiding

Klimaatverandering leidt tot een stijging van de temperatuur en veranderende neerslagpatronen. In de zomer zal zich dit onder andere doorvertalen in langdurige periodes van droogte en watertekorten met incidentele maar zeer hevige piekbuien. In de winter neemt in alle scenario's de gemiddelde neerslaghoeveelheid en de 10-daagse neerslagsom juist toe (zie tabel 1). De kans op wateroverlast neemt hierdoor toe. Ook verdergaande bodemdaling vergroot de kans op wateroverlast. Bodemdaling kan versneld optreden door ontwatering, watertekort en temperatuurverandering (oxidatie en zetting van veenbodems), maar ook delfstoffenwinning kan plaatselijk leiden tot bodemdaling. Maatregelen zijn nodig om in te spelen op deze veranderingen. De waterhuishouding zal op orde moeten worden gehouden; nu en in de toekomst!

Tabel 1: Klimaatverandering in Nederland rond 2050 ten opzichte van het basisjaar 1990 volgens de vier KNMI'06 klimaatscenario's. Het klimaat in het basisjaar 1990 is beschreven met gegevens van 1976 tot en met 2005. Onder "winter" wordt hier verstaan december, januari en februari, "zomer" staat gelijk aan juni, juli en augustus (bron: KNMI 06).

2050	G	G+	W	W+
Wereldwijde temperatuurstijging	+1°C	+1°C	+2°C	+2°C
Verandering in luchtstromingspatronen in West Europa	nee	ja	nee	ja
Winter gemiddelde temperatuur	+0,9°C	+1,1°C	+1,8°C	+2,3°C
koudste winterdag per jaar	+1,0°C	+1,5°C	+2,1°C	+2,9°C
gemiddelde neerslaghoeveelheid	+4%	+7%	+7%	+14%
aantal natte dagen (≥0,1 mm)	0%	+1%	0%	+2%
10-daagse neerslagsom die eens in de 10 jaar wordt overschreden	+4%	+6%	+8%	+12%
hoogste daggemiddelde windsnelheid per jaar	0%	+2%	-1%	+4%
Zomer gemiddelde temperatuur	+0,9°C	+1,4°C	+1,7°C	+2,8°C
warmste zomerdag per jaar	+1,0°C	+1,9°C	+2,1°C	+3,8°C
gemiddelde neerslaghoeveelheid	+3%	-10%	+6%	-19%
aantal natte dagen (≥0,1 mm)	-2%	-10%	-3%	-19%
neerslagsom die eens in de 10 jaar wordt overschreden	+13%	+5%	+27%	+10%

Naar aanleiding van de ernstige wateroverlast in 1998 hebben de waterschappen Hunze & Aa's en Noorderzijlvest in het afgelopen decennium al grootschalige maatregelen genomen om de veiligheid van hun boezemsystemen op korte termijn (2015) te verbeteren. Om ook op de lange termijn (2025 en 2050) de waterhuishouding duurzaam op orde te houden, zullen er opnieuw besluiten moeten worden genomen ten aanzien van de mogelijke maatregelen. Het project Droge Voeten 2050 richt zich op het mogelijk maken van de besluitvorming. Omdat de besluitvorming voor het beheergebied van het waterschap Noorderzijlvest mogelijk een ruimtelijke component kent, is het noodzakelijk om bij de maatregelenstudie een PlanMER (hierna kortweg: MER) op te stellen.

1.2 Planm.e.r.-plicht

Het project moet voor het waterschap Noorderzijlvest leiden tot een besluit over de uitvoering van een pakket van maatregelen, dat een ruimtelijke component kan hebben. Of dit daadwerkelijk zo zal zijn, is niet op voorhand duidelijk. Vooralsnog is vastgesteld, dat de maatregelen voor het waterschap Hunze en Aa's geen ruimtelijke component hebben. Te zijner tijd wordt het pakket van maatregelen voor beide waterschappen in het Provinciaal Omgevingsplan (Groningen, POP), de Omgevingsvisie (Drenthe, OGV), het Streekplan (Fryslân) en de beheerplannen opgenomen. Het POP, OGV en streekplan (structuurvisies) zijn kaderstellende plannen met wettelijke status.

Omdat er een gerede kans bestaat, dat er voor maatregelen in het beheergebied van het waterschap Noorderzijlvest ruimtelijke reserveringen moeten worden gemaakt in de structuurvisies waardoor er een wettelijke verplichting ontstaat om een m.e.r.-procedure uit te voeren, wordt het MER voor het beheergebied van het waterschap Noorderzijlvest opgesteld. Binnen dit beheergebied gaat het om:

- het boezemsysteem Elektra en Lauwersmeer;
- het boezemsysteem Fivelingo.

Ook significant negatieve effecten op Natura2000-gebieden als gevolg van de voorgenomen activiteiten zijn niet op voorhand uit te sluiten. Uit een voortoets moet blijken of een Passende Beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet moet worden uitgevoerd. Indien dit het geval is leidt ook dit tot een m.e.r.-plicht.

Omdat er sprake is van een plan-m.e.r.-procedure is de uitgebreide m.e.r.-procedure van toepassing. De provincies Groningen en Drenthe en het waterschap Noorderzijlvest zijn gezamenlijk de initiatiefnemers in deze m.e.r.-procedure. De provincies Groningen, Fryslân en Drenthe vormen samen het bevoegd gezag, omdat zij de mogelijke m.e.r.-plichtige besluiten zullen nemen. De provincie Groningen treedt op als coördinerend bevoegd gezag.

1.3 Doel

Het doel van het MER is:

het leveren van voldoende informatie om het milieu een volwaardige plaats in de besluitvorming op strategisch niveau te geven. Het gaat om een besluit over een maatregelenpakket om wateroverlast vanuit de boezemsystemen van het waterschap Noorderzijlvest zoveel mogelijk te beperken. Besluiten over ruimtelijke reserveringen van maatregelen worden genomen door Provinciale Staten van de provincies Groningen, Fryslân, en Drenthe, uiteraard ieder voor hun eigen grondgebied.

1.4 Inhoud MER

De inhoudelijke eisen aan een MER zijn vastgelegd in artikel 7.7 Wm (m.e.r.-plichtige plannen) en artikel 7.23 Wm (m.e.r.-plichtige besluiten). Het MER Droge Voeten 2050 zal worden opgesteld conform de wettelijke inhoudsvereisten:

- Doel:** een beschrijving van wat met de voorgenomen activiteit wordt beoogd.
- Voorgenomen activiteit & alternatieven:** een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven daarvoor, inclusief de motivering van de keuze voor de in beschouwing genomen alternatieven.

- C. **Relevante plannen & besluiten:** in het geval van een m.e.r.-plichtig plan een overzicht van eerder vastgestelde plannen die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven.
- D. **Huidige situatie & autonome ontwikkeling:** een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, en van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien die activiteit noch de alternatieven worden ondernomen (samen de referentiesituatie).
- E. **Effecten:** een beschrijving van de gevolgen voor het milieu die de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven kunnen hebben, inclusief een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven.
- F. **Vergelijking:** een vergelijking van de beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu (punt D) met de beschreven mogelijke gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en elk van de in beschouwing genomen alternatieven (punt E).
- G. **Mitigerende & compenserende maatregelen:** een beschrijving van de maatregelen om belangrijke nadelige gevolgen op het milieu van de activiteit te voorkomen, te beperken of zoveel mogelijk teniet te doen.
- H. **Leemten in informatie:** een overzicht van de leemten in de beschrijvingen van de bestaande toestand van het milieu en de gevolgen voor het milieu (punten D en E) als gevolg van het ontbreken van de benodigde gegevens.
- I. **Samenvatting:** een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieueffectrapport en van de daarin beschreven mogelijke gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven.

Dit Startdocument levert naast basisinformatie een aantal bouwstenen aan voor het op te stellen MER.

1.5 M.e.r.-procedure

Omdat er sprake is van een plan-m.e.r.-procedure is de uitgebreide procedure van toepassing.

De planning voor de m.e.r.-procedure is als volgt:

1. *Openbare kennisgeving van het voornemen door bevoegd gezag (juli/augustus 2012).*
2. De procedure start met de bekendmaking van het startdocument via een openbare kennisgeving. De bekendmaking vindt plaats in de Staatscourant, het Dagblad van het Noorden en op de websites van de drie provincies. Een ieder kan het Startdocument downloaden van de provinciale websites
3. *Raadplegen instanties over de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen MER (juli/augustus 2013).* De bij de planvorming betrokken bestuursorganen/instanties worden geraadpleegd over de reikwijdte en detailniveau van het MER. De provincies hebben er voor gekozen om hierbij ook aan de Commissie voor de m.e.r. (cie m.e.r.) advies te vragen. De ontvangen adviezen, opmerkingen en zienswijzen worden meegenomen in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD), waarin is aangegeven wat in het MER zal worden onderzocht.
4. *Opstellen planMER (september 2013-februari 2014).*
5. De milieuonderzoeken worden uitgevoerd, de effecten van de alternatieven worden vergeleken en de resultaten worden vastgelegd in het MER. De resultaten worden meegenomen bij de parallelle opstelling van het Advies Droge Voeten 2050.
6. *Openbaar maken MER en Ontwerp-Advies Droge voeten 2050, inspraak publiek en adviezen wettelijke adviseurs, waaronder de Commissie voor de m.e.r. (naar verwachting medio 2014).*

7. Het MER wordt samen met het ontwerp-Advies 6 weken ter visie gelegd. Een ieder wordt in de gelegenheid gesteld zienswijzen over het MER en het ontwerp-Advies in te dienen. De wettelijke adviseurs worden in de gelegenheid gesteld advies uit te brengen. De Commissie m.e.r. toetst het MER op juistheid en volledigheid en beoordeelt of de juiste (milieu)informatie aanwezig is om het besluit te kunnen nemen. De ingekomen zienswijzen en adviezen kunnen aanleiding geven tot het aanvullen van het MER.
8. *Besluit en vervolg (2014).*
9. Het Advies wordt vastgesteld door het bevoegd gezag. Daarna zal - indien nodig - ook aanpassing van het Provinciaal Omgevingsplan Groningen, de Omgevingsvisie Drenthe en het Streekplan Fryslân plaatsvinden.

1.6 Raadpleging

Dit startdocument is het begin van de m.e.r.-procedure. Het geeft een kader voor het op te stellen MER. De onderstaande (overheids)instanties worden geraadpleegd over de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen MER. Daarbij worden ingebrachte adviezen en inspraakreacties meegenomen.

- Gemeenten Dongeradeel, de Marne, Zuidhorn, Grootegast, Marum, Noordenveld, Tynaarlo, Assen en Midden-Drenthe.
- Ministerie van Economische Zaken, Dienst Landelijk Gebied.
- Ministerie van Infrastructuur en Milieu.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
- LTO Noord.
- Terreinbeheerders.
- Waterschap Hunze en Aa's en Wetterskip Fryslân.

Zoals aangegeven in paragraaf 1.4 is er voor gekozen om de Commissie voor de m.e.r. (vrijwillig) om advies te vragen in het voortraject van deze procedure. Haar advies voor de inhoud van MER wordt in de NRD opgenomen.

1.7 Leeswijzer

Deze notitie is de start van de m.e.r.-procedure Droge Voeten 2050 en beschrijft het voornemen en de aanpak van de milieueffectbeoordeling.

Dit startdocument beschrijft de volgende elementen:

- relevante beleidskaders en reeds verrichte onderzoeken (hoofdstuk 2);
- plangebied: beschrijving van het plangebied, studiegebied en tijdshorizon (hoofdstuk 3);
- voornemen en voorstel voor het opstellen van de te beschouwen alternatieven (hoofdstuk 4);
- beoordelingskader: een voorstel voor de wijze waarop de milieubeoordeling wordt uitgevoerd (hoofdstuk 5).

2 PLAN- EN BELEIDSKADERS

2.1 Wet- en regelgeving

Kaderrichtlijn water

De Kaderrichtlijn Water (KRW), is een Europese richtlijn, die bedoeld is om de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater op goed niveau te krijgen en te houden. In Nederland vertaalt de Rijksoverheid de Kaderrichtlijn Water (KRW) in landelijke beleidsuitgangspunten, kaders en instrumenten. De Minister van Infrastructuur en Milieu is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van de KRW. Zij is dit mede namens de andere rijkspartijen en in nauw overleg met provincies, waterschappen en gemeenten. In het Bestuursakkoord Water is de samenwerking in het waterbeheer en -beleid tussen deze partijen vastgelegd.

Monumentenwet 1988

De wet heeft op een drietal terreinen van de monumentenzorg een regeling:

- de bescherming van onroerende monumenten (bouwwerken);
- de bescherming van stads- en dorpsgezichten;
- een regeling omtrent archeologische monumentenzorg (planologische bescherming, opgravingsvergunningen, eigendom en depots en informatiesystemen).

Op 1 september 2007 is het Nederlandse parlement akkoord gegaan met de lang verwachte herziening van de Monumentenwet 1988. Deze herziening draagt de naam Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz). De belangrijkste veranderingen ten opzichte van 1988 zijn allemaal gerelateerd aan de implementatie van de principes van het Verdrag van Valletta (Malta) en de introductie van een kwaliteits- en vergunningensysteem voor de uitvoering van archeologische werkzaamheden.

In dit MER wordt hier rekening mee gehouden door beoordelingscriteria ten aanzien van cultuurhistorie en archeologie te hanteren (zie hoofdstuk 5).

Natuurbeschermingswet

In de Natuurbeschermingswet is de bescherming van specifieke gebieden geregeld. De bepalingen uit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt. De volgende gebieden zijn aangewezen en beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet:

- Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden);
- Beschermde Natuurmonumenten;
- Wetlands.

In het MER worden eventuele effecten op beschermde gebieden beschreven om de bescherming van gebieden te kunnen waarborgen.

Waterwet

De Waterwet regelt in hoofdzaak het beheer van watersystemen, waaronder waterkeringen, oppervlaktewater- en grondwaterlichamen. De wet is gericht op het voorkomen dan wel beperken van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste, de bescherming en verbetering van kwaliteit van watersystemen en de vervulling van maatschappelijke functies door watersystemen. Niet in de laatste plaats levert de Waterwet een belangrijke bijdrage aan kabinetsdoelstellingen zoals: vermindering van regels, vereenvoudiging van vergunningstelsels en vermindering administratieve lasten.

Wet bodembescherming

De Wet bodembescherming (Wbb) stelt regels om de bodem te beschermen. De Wbb maakt onder andere duidelijk dat grondwater een onderdeel van de bodem is. Daarnaast worden de sanering van verontreinigde bodem en grondwater door middel van de Wbb geregeld. Ook lozingen in of op de bodem kunnen op grond van de Wbb worden gereguleerd.

Wet ruimtelijke ordening

De Wro regelt hoe ruimtelijke plannen tot stand komen en welke bestuurslaag voor welke ruimtelijke plannen verantwoordelijk is. Ook regelt de Wro de verhoudingen tussen de verschillende overheden en bestuursorganen in Nederland, zoals waterschappen, gemeenten, provincies en het Rijk.

2.2 Beleid

2.2.1 Rijksoverheid

Nationaal Waterplan en Nationaal Bestuursakkoord Water

Het Nationaal Waterplan (NWP) is het rijksplan voor het waterbeleid voor de periode 2009-2015. Het NWP beschrijft welke maatregelen nodig zijn om Nederland ook in de toekomst veilig en leefbaar te houden. Ook de (economische) kansen die water biedt komen in het NWP aan bod. Het NWP richt zich op bescherming tegen overstromingen. Daarnaast is er aandacht voor voldoende en schoon water en de manieren waarop water kan worden gebruikt. De uitvoering van het NWP is (onder andere) vastgelegd in het Nationaal Bestuursakkoord Water. Doel van het Nationaal Bestuursakkoord Water is om het Watersysteem 'op orde te krijgen'.

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) schetst het kabinet hoe Nederland er in 2040 uit moet zien: concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig. Het ruimtelijke en mobiliteitsbeleid wordt meer aan provincies en gemeenten overgelaten. Hieronder valt bijvoorbeeld het landschapsbeleid. De Rijksoverheid richt zich op nationale belangen, zoals een goed vestigingsklimaat, een degelijk wegennet en waterveiligheid.

Tot 2028 heeft het kabinet in de SVIR 3 Rijksdoelen geformuleerd, namelijk:

- de concurrentiekracht vergroten door de ruimtelijk-economische structuur van Nederland te versterken. Dit betekent bijvoorbeeld een aantrekkelijk (internationaal) vestigingsklimaat;
- de bereikbaarheid verbeteren;
- zorgen voor een leefbare en veilige omgeving met unieke natuurlijke en cultuurhistorische waarden.

2.2.2 Provincies

Droge Voeten 2050

In het project Droge Voeten 2050 onderzoeken de provincies Groningen en Drenthe samen met de waterschappen welke maatregelen de komende jaren nodig zijn om de waterkeringen in 2025 aan de dan geldende veiligheidsnormen te laten voldoen. Die maatregelen moeten ook in de periode van 2025 tot 2050 voldoende effectief zijn.

Omgevingsvisie Drenthe (OGV)

De Omgevingsvisie Drenthe functioneert als ruimtelijke structuurvisie (Wet ruimtelijke ordening), milieubeleidsplan (Wet milieubeheer), Provinciaal verkeers- en vervoersplan (Planwet verkeer en vervoer) en het regionaal waterplan (Wet op de waterhuishouding).

De hoofddoelstelling van het omgevingsbeleid is: *Het tot stand brengen van een evenwicht tussen enerzijds ontwikkeling en anderzijds handhaving en vergroting van de kwaliteiten van Drenthe.*

De meest relevante uitgangspunten voor het project Droge Voeten 2050 zijn:

- *De waterstromen:* bij de functietoekenning, de inrichting, het beheer en het gebruik van de fysieke omgeving wordt uitgegaan van de eigenschappen en potenties van het watersysteem.
- *Een landschappelijke kwaliteit:* Drenthe heeft een eigen kenmerkende ruimtelijke kwaliteit, een grote mate van variatie. Het gaat om het behoud en herstel van historische waarden en het behoud van de eigen identiteit van de Drentse samenleving. In die zin dient het landschap als grondslag voor het omgevingsbeleid.
- *Een zuinig ruimtegebruik:* heeft betrekking op het afstemmen van nieuwe functies op bestaande functies. Daarnaast heeft het betrekking op 'zuinig' omgaan met de bestaande ruimtelijke kwaliteit, zoals het markante contrast van stad en land, de open dun en onbebouwde landschappen en de uitstraling van rust en ruimte.
- *Klimaatverandering:* het is duidelijk dat de kans op wateroverlast als gevolg van de klimaatverandering toeneemt. Dat betekent dat meer ruimte aan watersystemen moet worden gegeven om de risico's van wateroverlast te beperken.

Provinciaal Omgevingsplan Groningen (POP)

In het Omgevingsplan zijn de ruimtelijke structuurvisie (Wet ruimtelijke ordening), het milieubeleidsplan (Wet milieubeheer), het mobiliteitsplan (Planwet verkeer en vervoer) en het waterhuishoudingsplan (Wet op de waterhuishouding) geïntegreerd. Het plan is tevens grondwaterbeheerplan (Grondwaterwet) en voldoet ook aan de eisen van de Waterwet. Er zijn ook onderdelen opgenomen van het provinciale beleid voor economie, cultuur en welzijn, voor zover die gevolgen hebben voor de fysieke leefomgeving.

De hoofddoelstelling van het omgevingsbeleid is: *Duurzame ontwikkeling - voldoende werkgelegenheid en een voor mens en natuur leefbaar Groningen met behoud en versterking van de kwaliteiten van de fysieke omgeving, waarbij toekomstige generaties voldoende mogelijkheden houden om zich te ontplooien.*

Voor het project Droge Voeten 2050 zijn de volgende uitgangspunten uit het omgevingsplan het meest relevant:

- *Klimaat:* klimaatverandering zal op (middel)lange termijn grote gevolgen hebben voor de leefomgeving van inwoners. In het omgevingsplan wordt aangegeven hoe de fysieke leefomgeving aan de veranderende klimatologische omstandigheden kan worden aangepast.
- *Water:* water wordt als mede sturend voor de ruimtelijke inrichting van de provincie beschouwd. Er moet voldoende ruimte zijn voor water in een zo natuurlijk mogelijk systeem. Veiligheid en verbetering van de waterkwaliteit staan daarbij centraal. In de bovenstroomse gebieden wordt het water zoveel mogelijk vast gehouden. Benedenstrooms worden bergingsmogelijkheden en mogelijkheden om het water naar zee af te voeren gerealiseerd.
- *Verschillen in karakteristieken:* de verschillende gebieden in de provincie hebben hun eigen fysieke kernkarakteristieken, bepaald door landschappelijke en cultuurhistorische elementen die voor een gebied kenmerkend zijn. Deze verschillen in karakteristieken worden beschermd, versterkt en verder benut. Dit vormt het vertrekpunt bij alle ingrepen en ontwikkelingen in de provincie.

- *Landbouw*: de landbouw is een belangrijke economische drager van het platteland. De provincie wil de verdere ontwikkeling van een hoogwaardige en duurzame landbouw ondersteunen. Ze biedt ruimte voor schaalvergroting en verbreding met activiteiten zoals water- en natuurbeheer, recreatie, en zorg. Ook worden mogelijkheden geboden voor niet-agrarische functies bijvoorbeeld in vrijkomende gebouwen in het buitengebied.

Streekplan Fryslân 2007

Centraal uitgangspunt in het streekplan is om bij het ontwikkelingsgerichte ruimtelijke beleid te kiezen voor een ondeelbaar Fryslân met ruimtelijke kwaliteit. Een ondeelbaar Fryslân benadrukt dat stad en platteland elkaar nodig hebben en elkaar ondersteunen. Een Fryslân met ruimtelijke kwaliteit benadrukt het bovenlokale belang bij het in stand houden en verder ontwikkelen van de gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde van de ruimte.

Uit dit centrale uitgangspunt volgen een aantal relevante streefpunten, namelijk:

- *Een duurzaam Fryslân*: sociaal-economische ontwikkeling in een leefbare omgeving, waarbij tegelijkertijd ingezet wordt op het in stand houden en verder ontwikkelen van aanwezige bodem- en waterkwaliteit, landschappelijke, natuurlijke en cultuurhistorische kwaliteiten.
- *Een waterbestendig Fryslân*: ruimtelijke ordening draagt bij aan veiligheid in gevallen van wateroverlast. Naast de uitbreiding van maalcapaciteit wordt water meer de ruimte gegeven door combinaties met andere functies aan te gaan. Om hogere neerslagintensiteiten op te kunnen vangen wordt de volgorde vasthouden, bergen en afvoeren gehanteerd.

Voor *noordoost Fryslân* wordt ingezet op een duurzaam ontwikkelingsperspectief voor de landbouw in combinatie met functieverbreiding. Ook bestaan er kansen voor meer multifunctionaliteit, zoals ganzenopvang, waterberging en plattelands-, natuur- en cultuurtoerisme. De status van Nationaal Landschap voor de Noordelijke Wouden en het Nationale Park Lauwersmeer sluiten daarop aan en bieden kansen voor nieuwe dragers en ontwikkelingen, vooral op recreatief gebied. Door opstuwung van water en de ligging van lage delen treedt er plaatselijk wateroverlast op. Het is gewenst om hiervoor structurele maatregelen te treffen door het vasthouden en bergen van meer water. Dit zou gecombineerd kunnen worden met bijvoorbeeld de realisering van de robuuste natte verbinding.

Waterhuishoudingsplan Fryslân 2010-2015

Hoe de provincie Fryslân in de periode 2010-2015 wil omgaan met het oppervlaktewater, het grondwater en het toezicht op de veiligheid tegen overstromingen is vastgelegd in het waterhuishoudingsplan Fryslân 2010-2015.

Het hoofddoel van het waterhuishoudingsplan is; *“het hebben en houden van een veilige bewoonbare provincie en het in stand houden en versterken van gezonde en veerkrachtige watersystemen, zodat een duurzaam gebruik blijft gegarandeerd”*.

Relevante neven-doelen zijn onder andere:

- duurzame veiligheid tegen overstromen voor een veilig Fryslân;
- preventie door goede waterkeringen, vooruitzien door onder andere ruimtelijke maatregelen voor de toekomst en calamiteitenzorg in goede samenwerking;
- eerst vasthouden, dan bergen en dan afvoeren;
- klimaatbestendig, ruimtelijke kwaliteit en innovatie.

2.2.3 Waterschap

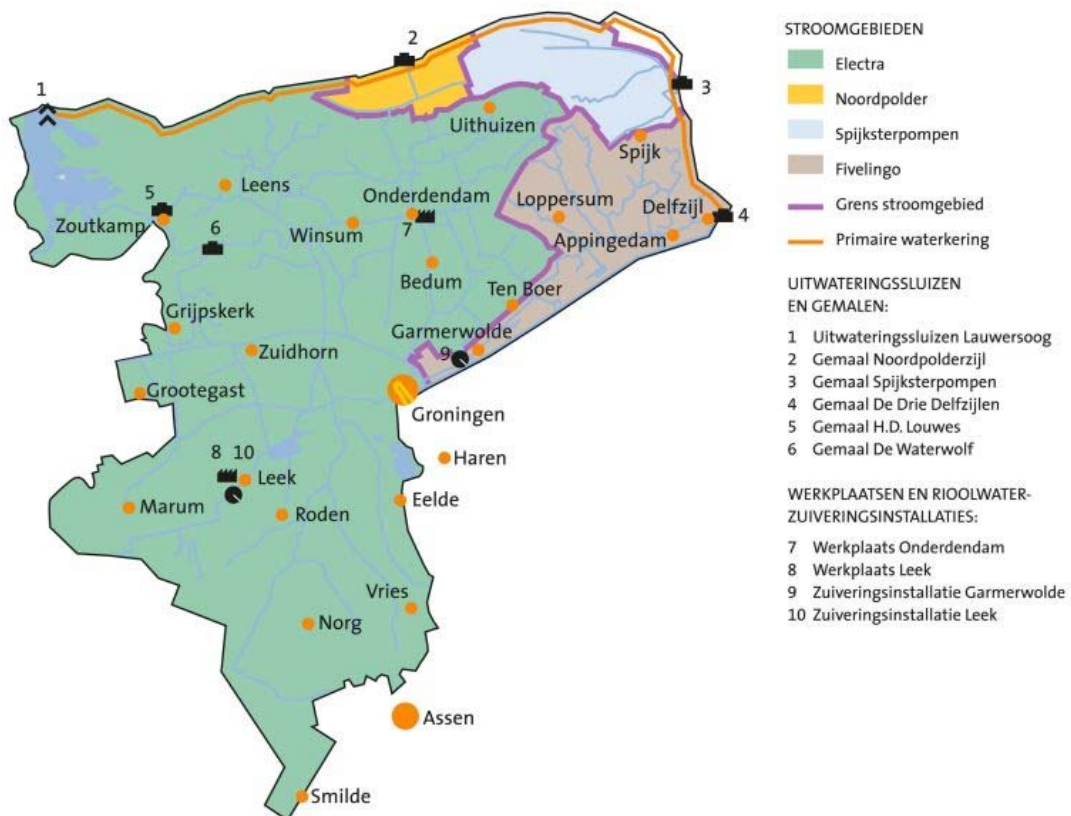
Waterbeheerplan Noorderzijvest 2010-2015

In het waterbeheerplan wordt geschetst hoe in de periode 2010-2015 invulling wordt gegeven aan de primaire taken van het waterschap 'voldoende water', 'schoon water' en 'veiligheid'. Meer specifiek wordt in het beheerplan ingegaan op:

- waterveiligheid en rampenbestrijding;
- voldoende water;
- schoon en gezond water;
- gezuiverd water;
- water en ruimtelijke ordening;
- water en economie.

3 PLANGEBIED EN TIJDSHORIZON

Het plangebied komt overeen met het beheergebied van waterschap Noorderzijlvest (zie afbeelding 1) met uitzondering van de Noordpolder en Spijksterpompen. Het plangebied omvat het noorden en westen van de provincie Groningen, de kop van Drenthe en het Friese deel van het Lauwersmeergebied.

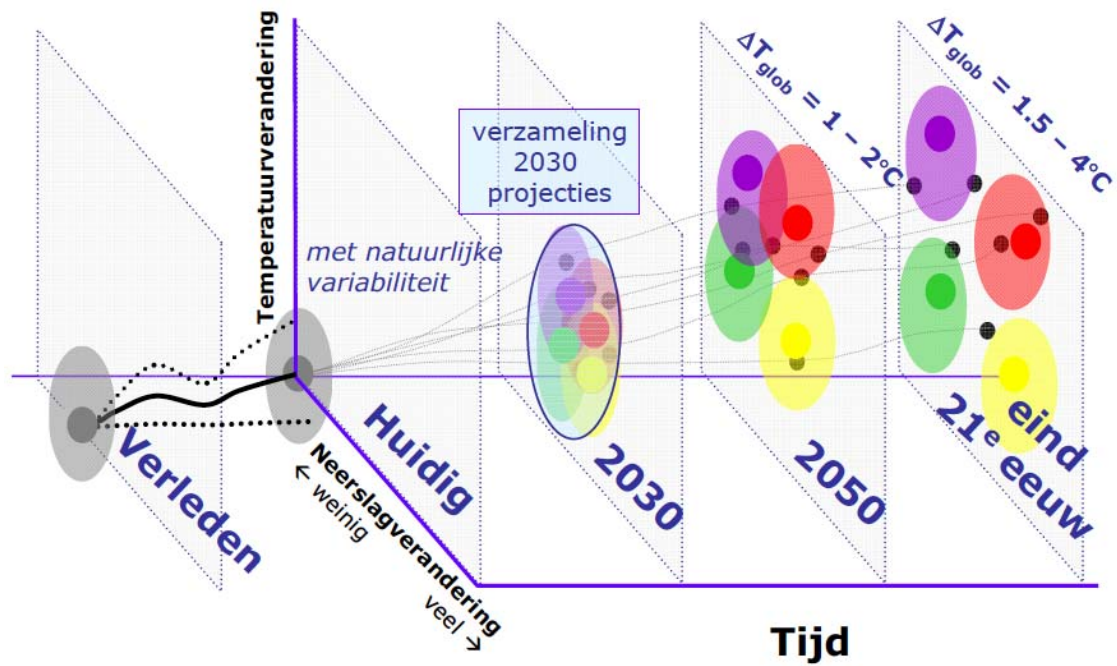

Afbeelding 1 Beheergebied waterschap Noorderzijlvest

Het studiegebied voor het m.e.r. kan voor bepaalde milieuaspecten de plangrenzen overschrijden aangezien effecten verder kunnen reiken dan de grenzen van het plangebied. Zo zal bijvoorbeeld ook de interactie tussen de Friese boezem en de Groningse boezem in ogenschouw worden genomen.

De tijdshorizon van het MER is gericht op 2025 met een doorkijk naar 2050. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de vier klimaatscenario's (2006) van het KNMI. In de loop van 2013 komt het KNMI met nieuwe klimaatscenario's. Het is niet mogelijk om daar met de studie op te wachten. Volgens het KNMI geven de nieuwe scenario's voornamelijk echter hetzelfde beeld als de scenario's uit 2006. De vier scenario's (zie ook hoofdstuk 1) beschrijven samen het bereik van de mogelijke klimaatontwikkeling. Voor 2025 valt de bandbreedte van vier scenario's nog binnen de natuurlijke variabiliteit en kunnen ze beschouwd worden als een verzameling projecties (zie afbeelding 2). Voor 2050 liggen de scenario's echter verder uit elkaar en zal de effectiviteit en robuustheid van de maatregelen voor de scenario's afzonderlijk moeten worden vastgesteld. Werkt een maatregel onder al die scenario's goed, dan is dit een bevestiging van het nut van die maatregel (no regret maatregel).

Wanneer een maatregel duidelijk verschillende prestaties levert bij verschillende scenario's, dan is dit aanleiding voor een discussie over de vraag hoe groot het risico is dat we op enig moment spijt van die maatregel zullen krijgen.

Afbeelding 2: Klimaatscenario's in de tijd (bron: Minisymposium Op weg naar KNMI next scenario's, 25 maart 2013)

4 VOORNEMEN EN ALTERNATIEVEN

4.1 Voorgenomen activiteit

Naar aanleiding van de ernstige wateroverlast in 1998 hebben de waterschappen Hunze & Aa's en Noorderzijlvest in het afgelopen decennium al grootschalige maatregelen genomen om de veiligheid van hun boezemsystemen te verbeteren. De verwachte veranderingen maken dat er opnieuw besluiten moeten worden genomen ten aanzien van de mogelijke maatregelen om het huidige en toekomstige veiligheidsniveau te handhaven.

De voorgenomen activiteit betreft het ontwikkelen van een pakket maatregelen, met een mogelijke ruimtelijke component, dat ervoor kan zorgen dat het gewenste veiligheidsniveau voor 2025 wordt gerealiseerd. De maatregelen moeten tevens no regret zijn voor toekomstige maatregelen om het veiligheidsniveau in 2050 te kunnen handhaven.

4.2 Ontwikkeling van de alternatieven

Voor de voorgenomen activiteit worden verschillende alternatieven opgesteld. Door deze alternatieven afzonderlijk op hun milieueffecten te beoordelen wordt in een vroegtijdig stadium van de planvoorbereiding inzicht geboden in de milieueffecten van de mogelijke oplossingen voor het realiseren van de voorgenomen activiteit. Parallel aan het opstellen van het MER wordt in opdracht van het waterschap Noorderzijlvest onderzoek uitgevoerd naar het gewenste veiligheidsniveau en de maatregelen die hiervoor nodig zijn (maatregelenstudie). Hierbij worden 6 verschillende typen maatregelen uitgewerkt. De maatregelen betreffen een uitwerking van de drietrapsraket Vasthouden, Bergen, Afvoeren die in het waterbeheer gebruikelijk is. Daarnaast wordt het ophogen van kaden benoemd. Hieronder worden de verschillende typen maatregelen beschreven. De exacte inhoud en omvang van de maatregelen zullen in de maatregelenstudie in overleg met de betrokkenen worden bepaald.

1. *Het vergroten van de gemaalcapaciteit.*

Door het vergroten van de gemaalcapaciteit kan meer water het boezemsysteem uit worden gepompt. Dit zorgt voor minder hoge oppervlaktewaterstanden. Het vergroten van gemaal Waterwolf valt onder dit type maatregel.

2. *Het inrichten van waterbergingsgebieden.*

Waterbergingsgebieden zijn gebieden die tijdelijk onder water worden gezet. Doordat water wordt ingelaten vanuit het boezemsysteem zakt het peil in de boezem zelf. Tijdens de wateroverlast in 2012 zijn meerdere waterbergingsgebieden waaronder de Onlanden ingezet met dit doel. Er is onderscheid te maken in waterbergingsgebieden die worden ingericht in combinatie met bijvoorbeeld natuurontwikkeling. Daarnaast zijn waterbergingsgebieden mogelijk waar sprake is van regulier (landbouwkundig) gebruik, die bij hoog water in worden gezet. Deze laatste zullen over het algemeen later in worden gezet of bij extremere situaties dan de waterbergingsgebieden met ook een natuurfunctie.

De waterberging Marumerlage, Dwarsdiep, Matsloot, Pasop, Driepolders zijn voorbeelden van waterberging gecombineerd met het realiseren van een natuurdoel. Noodberging in de Oude Riet, de Dijken, De Wemerpolder en de 2e schil, zijn een voorbeeld van waterberging ter plaatse van gebieden met regulier grondgebruik.

Het slimmer sturen van de Eelder- en Peizermeden en het open zetten van de koppeling Eelder- en Peizermeden zorgen er voor dat de bestaande capaciteit van de waterbergingsgebieden wordt vergroot.

3. *Het ophogen van kaden*

Met het verder verhogen van kaden worden bij hogere waterstanden in de toekomst overstromingen tegengegaan. Het verhogen van kaden betekent vaak ook dat de kaden breder moeten worden.

4. *Het vergroten van de afvoercapaciteit*

De afmetingen van de watergangen en kunstwerken bepalen de afvoercapaciteit van het boezemsysteem. Hoe groter de dimensie van watergangen, meren en kunstwerken zoals zijlen, hoe groter de afvoercapaciteit. Het vergroten van de afvoercapaciteit bijvoorbeeld door het verbreden of verdiepen van watergangen en het verflauwen van oevers zorgt er voor dat meer water kan worden afgevoerd. De volgende maatregelen zijn concreet benoemd:

Het opwaarderen van het Oude Aduarderdiep en het oplossen van knelpunten in het Reitdiep en ter plaatse van Kommerzijl leiden tot het vergroten van de afvoercapaciteit van het boezemsysteem. Daarnaast kan de capaciteit van het gehele boezemsysteem worden vergroot door deze boezem (slimmer) te sturen. Dit kan bijvoorbeeld door eerder te beginnen met pompen of door gemalen en stuwen op elkaar af te stemmen.

5. *Het vasthouden van water*

Met het vasthouden van water wordt beoogd om de afvoer van water naar het boezemsysteem zo lang mogelijk uit te stellen. Het vasthouden van water zorgt er voor dat de boezem minder of later wordt belast vanuit de aanliggende polders en vrij afwaterende gebieden. Een extreem voorbeeld van het vasthouden van water is het instellen van een maalstop. Hierbij worden de gemalen in de polders langs de boezem uitgezet, waardoor het peil in de polder stijgt. Daarnaast kan door het slim ontwerpen en sturen van stuwen water vertraagd worden afgevoerd.

Maatregelen die worden voorgesteld zijn een maalstop van 50 respectievelijk 100% van de geschikte polders en het knijpen van de afvoer uit de vrij afwaterende gebieden (1e en 3e schil, Peizerdiep en Dwarsdiep).

6. *Bouw van een nieuw gemaal Lauwersmeer*

De bouw van een nieuw gemaal Lauwersmeer heeft tot doel om de afvoer van water vanuit de Friese en Groningse Boezem te allen tijde mogelijk te maken. Op dit moment voeren de beide boezems af op het Lauwersmeer en wordt het vervolgens gespuid via de R.J. Cleveringsstuizen. Spuien is afhankelijk van de waterstand in de Waddenzee en is niet altijd mogelijk. Zeespiegelstijging en toename van neerslagpieken leiden er mogelijk toe dat in de toekomst minder vaak kan worden gespuid en dat er meer water moet worden afgevoerd. Met de aanleg van een gemaal kan hier op worden geanticipeerd.

In tabel 2 staan de hierboven geformuleerde maatregelen samengevat weergegeven. De maatregel 'Peilverlaging 3e schil' is niet duidelijk te categoriseren in de bovengenoemde typering en daarom afzonderlijk aangegeven. Het vergroten van het gemaal HD Louwes en het afkoppelen van de 1^e en 2^e schil is in het eerste deel van de maatregelenstudie reeds niet kosteneffectief bevonden. Deze maatregelen zijn daarom afgevallен. De overige maatregelen vormen de blokkendoos waaruit de verschillende alternatieven opgebouwd kunnen worden. Deze alternatieven worden in samenspraak met stakeholders in het gebied opgesteld. Door middel van modelberekeningen, kosteneffectiviteitsanalyses en mogelijke milieueffecten wordt bepaald welke pakketten van maatregelen het gewenste veiligheidsniveau kunnen waarborgen.

Tabel 2: Overzicht van te onderzoeken maatregelen per type.

Type maatregel	Te onderzoeken maatregelen
Vergroten gemaalcapaciteit	Vergroten Waterwolf
Inrichten van waterbergingsgebieden	Slimmer sturen Eelder- en Peizermaden Koppeling Eelder- en Peizermaden Waterberging EHS, Marumerlage Waterberging EHS, Dwarsdiep Waterberging EHS, Pasop, Waterberging EHS, Driepolders Noodberging Oude Riet Noodberging de Dijken Noodberging de Wemerpolder Noodberging in de 2 ^e schil
Ophogen van kaden	Verhogen kades
Vergroten van de afvoercapaciteit	Opwaarderen oude Aduarderdiep Knelpunten oplossen Kommerzijl Knelpunten Reitdiep Sturing van de boezem
Vasthouden van water	Maalstop 50% van de geschikte polders Maalstop 100% van de geschikte polders Knijpen vrij afwaterende gebieden 1 ^e en 3 ^e schil Knijpen vrij afwaterende gebieden Peizerdiep Knijpen vrij afwaterende gebieden Dwarsdiep
Bouw van een nieuw gemaal Lauwersmeer	Maatregelen Lauwersmeer
Overig	Peilverlaging 3 ^e Schil

Het MER zal informatie leveren over de milieueffecten van de maatregelen. Hiermee kan uiteindelijk een integrale afweging voor een pakket aan maatregelen worden gemaakt en kan het bevoegd gezag haar besluit motiveren.

Hiertoe zal reeds in een vroeg stadium een globale milieueffectbepaling van de mogelijke maatregelen zoals weergegeven in tabel 2 worden opgesteld, zodat deze gebruikt kan worden in het proces voor het verder detailleren en concretiseren van de maatregelen. Wanneer duidelijk is wat de effectiviteit van de afzonderlijke maatregelen is, zal een aantal maatregelenpakketten samengesteld worden. Deze pakketten worden ook als alternatieven in het MER gehanteerd. Voor deze alternatieven zal een milieueffectbeoordeling opgesteld worden, passend bij het niveau van dit MER. Op basis van de uitkomsten over het gewenste veiligheidsniveau zal uiteindelijk ook een voorkeursalternatief worden samengesteld en beoordeeld.

4.3 De referentiesituatie

De alternatieven worden beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie. Dit is de situatie waarin geen aanvullende maatregelen worden vastgesteld/uitgevoerd. Deze bestaat uit:

- de daadwerkelijke huidige situatie;
- de situatie die op termijn (2025 (met doorkijk naar 2050)) ontstaat als gevolg van vastgesteld beleid zonder dat de voorgenomen activiteit wordt uitgevoerd (autonome ontwikkeling).

5 BEOORDELINGSKADER

5.1 Beoordelingscriteria

Van de alternatieven worden de te verwachte effecten beschreven in het MER. De alternatieven worden beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie. In tabel 3 zijn per aspect beoordelingscriteria genoemd die relevant zijn voor de milieueffectbeoordeling.

Tabel 3: Beoordelingscriteria

Thema's	Aspect	Criteria
Bodem	Bodemkwaliteit	aanwezigheid bekende verontreinigingen
	Bodemdaling en zetting	De mate van aantasting van het bodemprofiel, bodemstructuur
Water	Veiligheid	Effecten op de waterstand
	Geohydrologie	Beïnvloeding van het grondwatersysteem
	Oppervlaktewater	Beïnvloeding van het oppervlaktewatersysteem
Natuur	Natura 2000-gebied	Effecten op aangewezen soorten en habitats
	EHS	Effecten op wezenlijke kenmerken en waarden van gebieden
	Doeltypen	Effecten van toename voedselrijkdom en vrijkomen fosfaten door slibafzetting op natuurdoeltypen
Klimaat	Toekomstbestendigheid	Mate van flexibiliteit en aanpasbaarheid van de maatregelen
Landschap en leefbaarheid	Landschappelijke waarden	Aantasting of verlies van waardevolle landschappen
	Aardkundige waarden	Aantasting of verlies van aardkundige waarden
	Barrière werking	Effecten van barrière werking door kades bij de inrichting van een gebied
Cultuurhistorie, archeologie	Cultuurhistorische waarden	Aantasting of verlies van waardevolle cultuurhistorische gebieden of objecten
	Archeologische waarden	Aantasting of verlies van archeologische waarden
Landbouw	Ruimtebeslag	Aantal hectares dat beïnvloed wordt
	Gebruikswaarde	Verandering in kavelstructuur en landbouwkundig gebruik. Mogelijke gewasschade
Recreatie	Gebruikswaarde	Verandering in functionaliteit

5.2 Beoordelingsmethodiek

Bodem

In het MER worden de effecten op bodemkwaliteit en waterbodemkwaliteit als gevolg van inundatie en/of vergravingen in beeld gebracht. Door inundatie kunnen verontreinigingen in de bodem verder worden verspreid of met het water worden meegevoerd. Bij vergravingen kunnen verontreinigde bodems worden opgegraven. Door het gewicht van de waterkolom kunnen gebieden te maken krijgen met zetting/bodemdaling en verandering van de bodemstructuur. In het MER wordt onderzocht of dit op kan treden.

Water

In het MER worden de effecten op de waterhuishouding in beeld gebracht. Door inundaties kunnen veranderingen in de grond- en oppervlaktewaterkwantiteit en –kwaliteit ontstaan. Daarnaast kunnen effecten op kwel en infiltratie tot nadelige effecten leiden.

Natuur

In een voortoets wordt onderzocht of er een kans is op een significant negatief effecten op soorten en/of habitattypen. Als een significant effect niet kan worden uitgesloten wordt een passende beoordeling uitgevoerd. De resultaten van de voortoets of de passende beoordeling worden in het MER opgenomen als aparte bijlage.

Daarnaast worden de effecten van de alternatieven op de wezenlijke kenmerken en waarden van de aanwezige EHS gebieden in de directe omgeving van de maatregelen onderzocht.

Klimaat

In het MER wordt onderzocht of en zo ja, in hoeverre, maatregelen flexibel genoeg zijn of eenvoudig aangepast kunnen worden om veranderingen in het klimaat op te kunnen vangen. Ook wordt nagegaan in hoeverre het huidige gebruik toekomstbestendig is. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de meest recente inzichten en scenario's ten aanzien van klimaatveranderingen en adaptatiemaatregelen.

Landschap, cultuurhistorie en archeologie

Onderzocht wordt in hoeverre de alternatieven effect hebben op de belangrijkste landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische waarden in het plangebied. Te denken valt aan de aantasting of het verlies van waardevolle verkavelingspatronen, monumenten of gebieden met een hoge archeologische verwachtingswaarden.

Landbouw

In het MER worden de effecten op landbouw onderzocht. Hierbij wordt onder meer mogelijke schade als gevolg van maatregelen en het verlies van landbouwgrond als gevolg van het ruimtebeslag van maatregelen beschouwd. Indien relevant komt hierbij ook de kavelstructuur aan de orde.

Recreatie

De maatregelen kunnen leiden tot een aantasting of het verlies van recreatiegebieden en –structuren, maar kunnen mogelijk ook nieuwe recreatiemogelijkheden creëren.

6 COLOFON

Opdrachtgever	: Provincie Groningen
Project	: PlanMER Droge voeten 2015
Dossier	: BC2318
Omvang rapport	: 18 pagina's
Auteur	: Monique de Groot & Jan-Willem van Veen
Bijdrage	: Martijn van Houten, Mark Groen
Interne controle	: Mark Groen
Projectleider	: Mark Groen
Projectmanager	: Wendy Scheuten
Datum	: 2 juli 2013

HaskoningDHV Nederland B.V.

Planning & Strategy

Verlengde Kazernestraat 7

7417 ZA Deventer

Postbus 927

7400 AX Deventer

T 088 348 63 00

F 088 348 63 01

E info@rhdhv.com

W www.royalhaskoningdhv.com